

ДЕТИЊСТВО НАДЕЖДЕ АЦИЋ, ПОТОЊЕ ВИСОКО ПРЕПОДОБНЕ МАТИ АНЕ, ИГУМАНИЈЕ МАНАСТИРА ВРАЋЕВШНИЦЕ

Кључне речи: *Надежда Ацић, игуманија Ана (Ацић), детињство, Јагодина.*

Апстракт: *Рад нас преваходно упознаје са раним младалачким периодом живота Надежде Ацић, у монашком образу Ане, проведеним у Јагодини од 1900. до 1912. године.*

Захваљујући свом подвизничком животу и богоугодном раду, чему је значајно допринео њен духовни учитељу св. Николај охридски и жички „кога је у свему послушала и чији је следбеник била”, игуманија Ана (мирјанка Надежда) и данас се памти и прославља од свих верних који за њене подвиге знају. Чак за многе вернике и духовнике, укључујући и умировљеног владику Атанасија (Јевтића), блаженопочивша игуманија Ана представља светитељку и за њих је само питање времена када ће је Свети архијерејски сабор СПЦ унеги у диптихе светих. Отуда је и потреба да се ближе упознамо са животом и радом ове свете душе, у години када се навршава тридесет година од њеног упокојења. Овом приликом упознаћемо се са најранијим периодом њеног живота који је провела у Јагодини, колико нам писани извори и сећања савременика омогућују.

Док је природа Сретена Ацића (1856-1933.), дугогодишњег управитеља Учитељске школе у Јагодини и чувеног педагога, била сва рационална, природа његове кћери Надежде Ацић (1900-1975.), тежила је нечем узвишенијем и Богу угоднијем. Надежда је од свог оца наследила племените особине између којих су се истицале срдачност и искреност са сваким човеком, саосећајност са сваком душом и створом Божијим и служење истини целим бићем. Наследила је и организацијске способности које су биле очигледне у Битољу и Трстенику, где је радила као управница дечијих склоништа (домова) од 1935. до 1945. године, и у манастиру Враћевшници у коме је била настојатељица од 1949. до 1975. године.

Пошто немамо података како се изјашњавала, за Надежду Ацић можемо рећи да је подједнако била и Јагодинка и Београђанка.

Рођена је у Београду на инсистирање Сретена Ацића, знајући да ће његова супруга у престоници имати бољу медицинску негу, с обзиром да је Милева за оно време била престарела за трудницу (имала је 34 године), тако да је њен порођај носио одређени ризик. Надежда је у Београду провела прве две-три године живота покрај мајке и брата, у стану свога деде Јанићија.

Већи део детињства провела је у Јагодини, где је и завршила три разреда основне школе. У Јагодини је живела са оцем Сретеном, мајком Миловом и братом Милованом, у кући која је 1902. године саграђена у склопу Учитељске школе за потребе управитеља.

Према казивању сестара манастира Враћевшнице, сазнајемо да је још у раној младости Надежда Ацић имала озбиљних здравствених проблема. Она је у четвртој години прележала тешку заразну болест маларију што је био узрок да њено здравље читавог живота буде нарушено. Имала је хроничне здравствене проблеме са дисајним органима и срцем. Др Неда Јовановић, управница болнице у Јагодини и школски лекар Учитељске школе у Јагодини, била је и лични лекар Надежде Ацић. Пошто је њен пацијент веома често била Надежда, она је у шали својој болесници говорила: „Надо, ово немам на списку болести што си сада измислила”.

Детињство Недежде и њеног брата Милована пролазило је у игри у лепо уређеном парку Учитељске школе у Јагодини. Милован, иако три године старији од своје сестре, био је стидљивији од ње. Кад год би га родитељи послали у варош да учини неко послушање, молио је „да и сека Нада пође”. А када би стигли тамо где су се упутили, говорио јој је: „Хајде

секо, ти сад напред па кажи зашто смо дошли”. Љубав између њих била је немерљива.

Мајка Милева (1866-1932.), из чувене породице Поповић, кћи Јанићија, професора Богословије у Београду, осетљива и образована, са пуно љубави и умешности одгајала је своју дечицу Милована и Надежду. На очевом огњишту, на крилима своје добре и побожне мајке, деца су могла чути само оно што је високо

лече болести које га нападну, да му ране видају кад их задобије. Само треба познавати сваку биљку понаособ и знати кад и како она прискаче човеку у помоћ”. Онда би им рекао да се сагну и изброје латице и листиће биљке са којом је желео да их упозна, па би им рекао име биљке коју посматрају, њене лековите моћи, кад се и како се те моћи испољују и како их народ користи у лечењу, јер народ и кад је неук зна њихова својства, зна кад коју треба да употреби за лечење од болести или справљање мелема и тинктура за ране.

„И животиње знају да су им биљке од користи, говорио им је отац. Оне познају и оне биљке које се отровом бране од уништења. Посматрајте нашег шарова кад пасе траве па ћете видети да он никад не једе све траве с реда, него бира оне које му требају, препознаје их по инстинкту, по мирису или облику. Он непогрешиво зна које ће му у часу кад пасе бити корисне, а од којих се може наудити или отровати”. Кад којој биљци дође време, отац их је учио како да је изваде са кореном и да сваки листак, сваку латицу цвета добро измилују својим ручицама да на биљци не остане ниједна борица и да је тако оставе у хербаријум и пресују да се тамо осуши и тако осушена, залепљена за папир ту заувек остане. Често у тим шетњама нису били сами. Са њима су ишли и њихови другови из суседства, а готово увек и Косара, ћерка школског послужитеља чика Тозе, која је заједно са њима расла, као да им је рођена сестра, и звали су је „сејо”. Касније ју је Сретен и званично усвојио.

Кад би оцу истекло слободно време, враћао их је кући где их је чекала мајка са постављеном ужином за сву децу која су била са њеним мужем и децом у школском парку. Испред свих је трчала крхка и болешљива, али весела и необично жива и свагда орна за игру девојчица Нада. У трку јој је низ леђа лелујала богата витица боје раскаљеног бакра. Журила је да прва исприча мајци шта је тога дана научила, са којом се биљком упознала, каквог су оне мириса и облика. После ужине, Нада је обично организовала игру све присутне деце и већ у том узрасту је показивала изузетне способности и смисао за организацију и велику радну енергију, што је било управо неспојиво са девојчицом која је сваки час побољевала, али њу ни тада, кад би пала у постељу, није напуштала животна радост.

Бригу родитеља за њено здравље која је њих као мора притискала, она није никад осетила. Њу они нису штедели, ни зато што је болешљива мазили, васпитавали су је да ради, да никад не седи залудна, да што више чита, да

Надежда и Милован Ацић, Врњци, 1902.

морално, дубоко патриотско и религиозно. Слушали су поучне приче о Богу, вери и љубави, школи и своме народу који је кроз историју страдао, али сачувао веру и своје име, а народне песме и песме Чика Јове Змаја што им је мајка читала, душу су им оплемењивале. Отуда су Милован и Надежда у своје природе још од малена усадили верност строгим етичким начелима и оданост својим патријархалним идеалима тихог и повученог живота.

Заљубљеник у природу, отац их је у своје слободно време изводио у парк око Учитељске школе у Јагодини, на ливадицу коју је називао „Ливадица вечности”, и упознавао их са биљкама. Говорио би тада: „Биљке су пријатељи човекови. Оне могу да помогну у невољи, да

записује своје утиске, доживљаје, душевна стања, да сама себи организује време тако да никад не осети досаду. Та стрепњом за њу оптерећена породица, изгледала је споља гледано безбрижна и срећна, а она у њој најсрећнија и најрадоснија.

Са „Секо” и „Бато” оловљавали су Надежду и Милована ондашњи ђаци Учитељске школе у Јагодини. Као девојчица од четири до шест година старости, Надежда их је често са братом посећивала у школи, враћајући их тада у њихове удаљене родитељске домове, замењујући њихове сестре и браћу.

Много година касније, године 1931, у писму др Драгољубу Петровићу, тада управитељу, а некадашњем ђаку петог кола Учитељске школе у Јагодини, Надежда се са веселашћу присећа милих догађаја из детињства. Садржај писма Надежда је у целости преписала у своју бележницу коју је насловила „Плава књига”, а која је похрањена у манастиру Враћевшници.

Писмо гласи:

Београд, 4. децембар 1931.

Поштовани г-дине Дражо,

И ја се придружујем великом броју Ваших поштовалаца који весело и од свег срца поздрављају Ваш јубилеј (нисмо упознати који јубилеј је у питању, О.Ћ.). Остављам старијима да Вам одаду заслужну хвалу и признање за Ваш одличан и свесрдни професорски рад, а ја ћу Вам говорити нешто друго. Овом приликом, подсетићу Вас милих догађаја којих се ја сећам тако често с веселашћу и са пуно топле љубави за Вас.

Најчешће се сећам једне Ваше и моје „утакмице”. Трчали смо од „старе куће” па до звона пред трпезаријским вратима. До циља, разуме се да сам ја пре Вас стигла и окренула се да видим докле сте Ви стигли. Засмејала сам се да се нисам умела зауставити од смеха. Били сте далеко и било Вас је врло смешно видети, онако пуни како трчите задихани и сами се своје неуспеху смејете. Том приликом добили сте од мене један мало необичан комплимент који се не усуђујем сада да поновим.

Још се сећам да сам Вас врло волела и чинило ми се увек да сте Ви мој ујак (не знам зашто ујак), али сам Вас у машини детињој, по Вашој милошти за мене, везивала са мојим ујаком Миливојем. Разочарала ме је истина коју сам од маме једном чула, да Ви нисте мој вољени ујак. Мора бити да сам била много вољена од Вас и волела Вас, кад сам тако осећала.

А да ли се сећате једном одвели сте Паву (вероватно се мисли на Надину посестриму Косару, О. Ћ.) и мене у Завод горе што мени није било дозвољено, вероватно у Вашу собу и показали сте нам две велике, у јасним бојама слике. То су биле тако лепе девојчице у цвећу. Мени се чинило да никад ништа лепше нисам видела. Али колико је било изненађење кад сте нам те слике поклонили. Ја сам ретко имала још некад доцније у животу толику радост. Сећам се да ми је ипак нешто мутило ту радост. Мени је било забрањено да примам ма шта од кога. Бојала сам се, али сте успели да ме наговорите. И тако ја бојажљиво однесем моју девојчицу која је насмејано звирила из јоргована. Павина девојчица је била плавуша а моја је била црнка, са локнастом косицом. О, како сам ја волела ту девојчицу. Чинио ми се чаробан њен љупки осмех и гледала сам често дуго са дивљењем у њу, замишљајући је тако добром каква нисам ни ја, нити и једна девојчица коју знам. Ту слику бих и сад са највећим уживањем чувала да ми је нису непријатељи (Аустроугари за време окупације, О. Ћ.) однели са осталим покућством. Али се ја ипак сећам ње врло живо.

Још се сећам, међ многим другим догађајима, Ваших кумрија. У великом зеленом четвртастом кавезу, под багремима испред ђачке трпезарије, живеле су оне уживајући Вашу велику љубав и необичну нежност Вашег срца. Оне су познавале Ваш глас и одазивале се на Ваше тепање: -Смејте се мало, -говорили сте им. И оне су гласом подражавале смех:

-Ко! Ко! Ко! -Да ли се то оне заиста смеју и како птице умеју да се смеју? -питала сам Вас. А Ви, да ме уверите, понављали сте им свој захтев: -Да се опет мало смејете, девојке моје, -говорили сте им и подизали сте ме на руке да их видим када се смеју. И оне су послушно понављале свој грохот. Сећате ли се како сте им тепали: -Девојке моје лепе!

Ето, то су моја најживља сећања на Вас и моје детињство. Не жалим за оним временом које је прошло, радујем се што га је било. Држим да и Ви тако чините.

Желим да Вам дан Вашег славља буде пријатан и потпун.

Тата ће Вам засебно писати, али и кроз ово писмо Вам заједнички поздрав шаљемо, мама, тата и Ваша Нада С. Ацић.

По маминој жељи, ево да и од ње засебно испоручим њене поздраве и честитања, као и најлепше жеље за Ваш дан заслужног признања, од стране пријатеља Ваших, придружује се са искреним поздравом Милева С. Ацићка.

Надежда је још од своје ране младости показивала интересовање за живот српских монахиња и издвајала се од својих другарица по честој молитви. Касније, она се присећа свог „првог сусрета са светим Савом“:

„Имала сам девет година кад је мој брат Милован причао нама деци о Светом Сави. Ове речи као да додирнуше моје срце и сину огањ, засија се нешто у мени и ја узвикнух: -Децо, и ја хоћу да будем Свети Сава!“

Њена сестра од ујака Јелица Поповић, причала је да се Надежда пред спавање увек дуго Богу молила. „Ја је некада повучем за кике, из досаде. Желела сам да причамо. Она стрпљиво заврши са молитвом, окрене се према мени и каже ми: `Молим те, немој да ме дираш јер желим на миру Богу да се молим“.

Још као девојчица, Надежда је жалила што довољно не осећа молитву у Цркви у Јагодини на богослужењима. „То није било то“, писала је касније. Њена млада душа још тада је била жељна праве и искрене молитве какву ће много година касније упознати од свештеника и богомољаца у Руској цркви у Београду и руских монахиња у манастиру Хопово.

Школске 1912/13. године, Надежда завршава преостали, четврти разред основне школе у Београду и започиње школовање у реномираном школском заводу „Света Марија“ у Турну-Северину, у Румунији, где је васпитавана у монашком реду, покрај часних сестара које су водиле ову установу.

Једино је у време ратних година, од 1915. до 1918. прекинула школовање и заједно се са родитељима „потуцала по становима у Јагодини“ пошто их је окупатор истерао из њихове куће. Остало је забележено сећање Надежде Ацић по коме „отац Сретен ни у овим тешким тренуцима није дозволио да се угаси школска свећа Светом Сави, позвавши мало јагодинске деце и проту Илију са супругом, избеглицама из Београда, да скупа прославе ђачку славу. Притајени у кући са црним ћебадима на прозорима, да непријатељ не дозна, секли су славски колач, служили освећеним житом и са плачем певали химну Св. Сави“.

Тражећи души смирење од тешких брига и туге за сином који је пошао са српском војском у повлачење преко Албаније, Сретен Ацић је 1916. године основао „Први есперантски клуб“ у Јагодини. Клубу се од оснивања прикључила његова кћер, учећи есперанто покрај оца и чекајући брата да се јави. Данас Надежду убрајају у пионире есперантског покрета у Србији.

Од 1921. године Надежда Ацић живи у Београду, завршава „Школу за примену декоративне уметности“ и ради као наставница. Њено интересовање за духовним животом и радом при Цркви снажи почетком тридесетих година прошлог века после смрти родитеља. На позив св. Владике Николаја Велимировића, одлази у Битољ где преузима руковођење његове новоотворене задужбине, Дечијег хранилишта „Богдај“.

Године 1939, на отварање спомен бисте Сретену Ацићу у парку Учитељске школе у Јагодини, позвана је да присуствује и његова кћер Надежда. У Надеждино име писмено је одговорио св. Владика Николај. Писмо је похрањено у манастиру Враћевшници.

Писмо гласи:

„Да могу доћи, ја бих о живом Сретену Ацићу говорио, у лицу његове кћери Надежде Ацић. Три године она управља Дечијим хранилиштем у Битољу и служи без икакве плате земаљске и награде, тако да изазива дивљење и поштовање целог Битоља. Она је сва запојена духом Јеванђељске службе, што јој даје више светлости и снаге него што би јој могле дати све западне педагогије. Служити и само служити на славу Божију, на корист ближњих, на спасење своје душе—то је њена сва филозофија, проста но изванредно динамична. Тако ме је отац васпитавао, говори често сестра Нада... У добром васпитању је разлог тога. Зато саветујем свима да посете Битољ и виде живи споменик пок. Сретену Ацићу.

Епископ Николај. ”

По избијању Другог светског рата, Дечије хранилиште „Богдај“ у Битољу је затворено. Надежда је прешла у Трстеник где је наставила са богоугодним радом у новооснованом Дечијем склоништу које је такође било под покровитељством св. Владике Николаја.

Надежда Ацић је примила монашки чин и име Ана 28. марта 1948. године у манастиру Сретењу у Овчарско-кабларској клисури. Године 1949. прелази у манастир Враћевшницу подно планине Рудник, где је 23. априла 1952. године примила игумански чин.

Године 1959, игуманија Ана је земаљске остатке својих родитеља са београдског, пренела на монашко гробље у манастиру Враћевшници јер Учитељска школа у Јагодини није желела да прихвати обавезу да плаћа закупнину гробнице у Београду. На крсту поред надгробне плоче, игуманија Ана је дописала и име свог брата Милована који је као осамнаестогодишњак

настрадао 1915. године приликом повлачења српске војске.

Дана 18. новембра 1975. године, игуманија Ана уснула је у Господу и сахрањена на монашком гробљу у манастиру Враћевшници, недалеко од гробнице својих родитеља и брата. Ближе родбине породице Ацић више нема.

Јуна 21, 2005. године, у Трстенику је свечано отворена Црквена библиотека при храму Св. Тројице у згради у којој је од 1942. до 1945. године било смештено Дечије склониште „Свети Никола” којим је руководила Надежда Ацић. Њој у спомен, библиотека је названа „Мати Ана” и постављена је плоча на којој је урезано: „У овој кући је за време Другог светског рата било прихватилиште за ратну сирочад „Свети Никола”. О деци се бринула Надежда Ацић, потоња мати Ана, игуманија манастира Враћевшнице”.

Литература: „Одабрани записи и преписка игуманије Ане (Ацић)”, приредили сестре манастира Враћевшнице и Оливер Ђорђевић, Враћевшница, 2003.

Напомена: У тексту су коришћена казивања савременика Надежде Ацић: сестара манастира Враћевшнице, проф. др Миле Стојнић и проф. Божидара Ђорђевића.

Приложене фотографије су преузете из породичног албума Ацићевих који је похрањен у манастиру Враћевшници.

Oliver Đorđević

Historical Archives of Jagodina

Summary

**CHILDHOOD OF NADEŽDA ADŽIĆ, BY MONASTIC SPIRITUAL NAME–ANA,
LATER ABBES IN THE MONASTERY OF VRAČEVŠNICA**

The paper presents all of the significant facts about the early period of life (childhood) of Nadežda Adžić, (by spiritual name–Ana), later abbes in the monastery of Vračevšnica. Nadežda Adžić was born 1900. in Belgrade, but she was living in Jagodina in the period between 1900. and 1912. Her parents were Mileva and Sreten Adžić-the first manager of the Teacher`s School in Jagodina. Even as a child, Nadežda was expressing the great interest for spiritual life.